

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

Ziņojums par Latvijas un ES normatīvajiem dokumentiem izglītības jomā

Autors: A.Līce

Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiālu atbalstu, projekta „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (id.Nr.1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02) ietvaros. 85% no projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību un 15% - Latvijas valsts ar Sabiedrības integrācijas fonda starpniecību.

Rīgā, 2015

© Latvijas Darba devēju konfederācija

Saīsinājumi un apzīmējumi

AIC – Akadēmiskās informācijas centrs

DD – darba devējs

DVB – Darba vidē balstīta (mācības profesionālajā izglītībā)

EM – Ekonomikas ministrija

ES – Eiropas Savienība

ESF – Eiropas Sociālais fonds

EQAVET – The European quality assurance in vocational education and training (Eiropas ietvars profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanai)

FM – Finanšu ministrija

IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KAA – Karjeras attīstības atbalsts

KI – Karjeras izglītība

LBAS – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība

LDDK – Latvijas Darba devēju konfederācija

LM – Labklājības ministrija

MK – Ministru kabinets

MVU – mazais vai vidējais uzņēmums

NEP – Nozaru ekspertu padome

PII – profesionālā izglītības iestāde

PINTSA – Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome

Projekts – LDDK īstenotais projekts „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (id.Nr.1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02)

RIS3 jomas - Viedās specializācijas jomas

SAM – Specifiskais atbalsta mērķis

STEM – Science, Technology, Engineering and Mathematics (Zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas mācību priekšmeti)

VET – Vocational Education and Training (profesionālā izglītība)

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

VISC – Valsts izglītības satura centrs

Satura rādītājs

1. Ievads	4
2. Pārskata periodā aktuālie normatīvie akti un sagatavotie atzinumi	5
Grozījumi Profesionālās izglītības likumā	5
Informatīvais ziņojums "Par pasākumiem matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanā"	7
Ministru kabineta noteikumu projekts "Kārtība, kādā akreditē izglītības iestādes, eksaminācijas centrus un citas institūcijas, vispārējās un profesionālās izglītības programmas un novērtē valsts un pašvaldību izglītības iestāžu vadītāju profesionālo darbību"	8
Praktiskās pētniecības atbalsta sākotnējais novērtējums	8
Ministru kabineta noteikumu projektu „Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi” (VSS-361)	9
Ministru kabineta noteikumu projekts „Studiju programmu licencēšanas noteikumi” (VSS-359).....	10
Par Ministru kabineta noteikumu projektu "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt profesionālās izglītības atbilstību Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai" īstenošanas noteikumi")	10
Jaunatnes politikas pamatnostādņu projekts 2015.-2020.gadam (VSS-593)	10
Ministru kabineta noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2000.gada 27.jūnija noteikumos Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu” (VSS-597)	11
Karjeras izglītības īstenošanas plānu valsts un pašvaldību vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs 2015.-2020.gadam (VSS-626).....	12
Ministru kabineta noteikumu projekts „Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.1.specifiskā atbalsta mērķa „Attīstīt kompetenču pieejā balstītu vispārējās izglītības saturu” 8.3.1.1.pasākuma „Kompetenču pieejā balstīta vispārējās izglītības satura aprobācija un ieviešana” īstenošanas noteikumi” (VSS-651)	13
Informatīvais ziņojums par darba devēju atbalsta pasākumu iesaistīties darba vidē balstītā izglītības sistēmā fiskālo ietekmi uz valsts budžetu (projekts).....	14
BusinessEurope pozīcija par ES iniciatīvu “Eiropas Mācekļības alianse”	17
3. Secinājumi un rekomendācijas	19
4. Izmantoto avotu saraksts.....	20

1. Ievads

Šī ziņojuma mērķis ir:

- Veicināt darba devēju apvienošanu, lai stiprinātu sociālo dialogu sociāli ekonomiskajos jautājumos sarunās ar arodbiedrībām, valsts un pašvaldību iestādēm, kā arī attīstītu organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalību publiskās pārvaldes un lēmumu pieņemšanas procesos.
- Paaugstināt sociālo partneru kapacitāti dalībai uzņēmējdarbību ietekmējošas rīcībpolitikas un regulējuma izstrādē reģionālā, nacionālā, ES un starptautiskā līmenī.
- Izstrādāt un pārstāvēt vienotu darba devēju pozīciju darba devējus interesējošos jautājumos.

Lai sasniegtu augstākminēto mērķi, LDDK organizē normatīvo aktu ekspertīzes veikšanu izglītībā, paužot darba devēju viedokli par jau sagatavotiem normatīviem aktiem, kā arī piedaloties darba grupās, semināros, konferencēs un īstenojot sadarbības projektus kopā ar partnerorganizācijām.

Ziņojumā aprakstīti galvenie Latvijas izglītības sistēmu regulējošo normatīvo aktu grozījumi, kurus izskatīja un par kuriem sniedza atzinumu Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK) laikā **no 2015.gada marta līdz 2015.gada jūnijam**. Ziņojuma noslēgumā ietverti secinājumi par īstenoto darbu un panākto ietekmi pārskata periodā, kā rekomendācijas turpmākajam darbam pēc Projekta noslēguma.

2. Pārskata periodā aktuālie normatīvie akti un sagatavotie atzinumi

Grozījumi Profesionālās izglītības likumā

Saeima 2015.gada 23.aprīlī galīgajā lasījumā pieņēma grozījumus Profesionālās izglītības likumā, pie kuru izstrādes darbs, tajā ieaistoties arī LDDK, notika jau no 2014.gada sākuma.

Grozījumi paredz (Saeima, 2015) izveidot nozaru ekspertu padomes, kuru mērķis ir sekmēt profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanu un atbilstību darba tirgus prasībām. Apvienojot valsts un pašvaldību, nozares darba devēju un arodbiedrību pārstāvjus, nozaru ekspertu padomes sniegs priekšlikumus par nepieciešamo izglītojamo skaitu, piedalīsies profesionālās izglītības programmu plānošanā un attīstībā, saskaņos profesiju standartus un profesionālās kvalifikācijas prasības, kā arī piedalīsies profesionālās izglītības iestāžu un programmu licencēšanā un akreditācijā.

Nozaru ekspertu padomju darbība nav attiecināma uz valsts aizsardzības jomu, savukārt iekšlietu jomā ekspertu padomju kompetence būs tiktāl, cik tas nav pretrunā ar normatīvajiem aktiem, kas reglamentē Valsts policijas, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta un Valsts robezsardzes darbību.

Likumprojekts paredz, ka pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības nozares ekspertu padomes darbību koordinēs Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome, savukārt pārējās nozarēs ekspertu padomju darbību koordinēs Latvijas Darba devēju konfederācija.

Likuma grozījumi paredz iespēju arī mākslas, mūzikas un dejas profesionālās izglītības iestādēm iegūt profesionālās izglītības kompetences centra statusu, tādējādi nodrošinot ne tikai profesionālās izglītības iegūšanu, bet arī veicot ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto kompetenču profesionālās kvalifikācijas novērtēšanu.

Lai veicinātu valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu attīstību atbilstoši darba tirgus prasībām, katrā iestādē paredzēts arī izveidot koleģiālu padomdevēju institūciju – konventu, kurā darbosies izglītības iestādes direktors, attiecīgās pašvaldības, pārraugošās ministrijas, kā arī darba devēju pārstāvji. Paredzēts, ka konvents varēs sniegt priekšlikumus izglītības iestādes attīstības stratēģijas jautājumos, kā arī veicinās tās sadarbību ar reģiona komersantiem, mācību prakses un darba vidē balstītu mācību organizēšanā.

Efektīvākai sasaistei ar darba tirgu likums paredz ieviest darba vidē balstītas mācības, kas būs profesionālās izglītības īstenošanas forma.

Lai izstrādātu grozījumus, LDDK piedalījās Profesionālās izglītības likumprojekta darba grupā, kā arī regulāri piedalījās Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas apspriedēs. Būtiskākais grozījums, kas attiecas uz LDDK, attiecas uz NEP nostiprināšanu Profesionālās izglītības likumā, vienlaku delegējot LDDK valsts funkciju NEP darbu koordinēt:

"12.pants. Nozaru ekspertu padomju, arodbiedrību un citu biedrību vai nodibinājumu kompetence

(1) Nozaru ekspertu padomju darbības mērķis ir sekmēt attiecīgās nozares profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu, veicinot valsts un

pašvaldību, nozares darba devēju un to apvienību, arodbiedrību un speciālistu sadarbību cilvēkresursu attīstības jautājumos un profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām.

(2) Nozaru ekspertu padomes:

- 1) sniedz priekšlikumus par nozarēm nepieciešamo izglītojamo skaitu profesionālās izglītības iestādēs;
- 2) piedalās profesionālās izglītības iestāžu tīkla attīstības un profesionālās izglītības programmu plānošanā;
- 3) piedalās nozares kvalifikāciju struktūras izveidē, saskaņojot to ar darba tirgus prasībām, un sniedz priekšlikumus par attiecīgajai nozarei nepieciešamām profesijām un atbilstošām specializācijām;
- 4) izvērtē un sniedz atzinumu par profesiju standartiem un izstrādā priekšlikumus par profesionālās kvalifikācijas prasībām, deleģē nozares ekspertus profesiju standartu, profesionālās kvalifikācijas prasību, profesionālās izglītības programmu satura un profesionālās kvalifikācijas pārbaudījumu satura izstrādei;
- 5) deleģē nozares ekspertus dalībai profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un profesionālās izglītības programmu licencēšanā un akreditācijā un profesionālās kvalifikācijas eksāmenos, sniedz atzinumus lēmumu pieņemšanai par profesionālās izglītības programmu licencēšanu un akreditāciju;
- 6) koordinē un veicina komersantu sadarbību ar profesionālās izglītības iestādēm izglītības programmu īstenošanas jautājumos, tai skaitā darba vidē balstītu mācību atbalstīšanā, mācību un kvalifikācijas prakses organizēšanā;
- 7) risina jautājumus, kas saistās ar nodarbinātību, pieprasījumu un piedāvājumu attiecīgās nozares darba tirgū.

(3) Nozaru ekspertu padomēm ir tiesības ierosināt izmaiņas profesionālās izglītības iestāžu darbībā.

(4) Nozaru ekspertu padomju sastāvā var iesaistīt nozaru nevalstisko organizāciju (tai skaitā darba devēju, darbinieku un nozaru profesionālo nevalstisko organizāciju), kā arī publisko personu (tai skaitā valsts institūciju, pašvaldību un augstskolu) pārstāvjus un citus nozares ekspertus.

(5) Pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības nozares ekspertu padomes darbību koordinē Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome. Citu **nozaru ekspertu padomju darbību koordinē Latvijas Darba devēju konfederācija**. Kārtību, kādā tiek koordinēta nozaru ekspertu padomju darbība, nosaka Ministru kabinets.

(6) Arodbiedrības un citas biedrības vai nodibinājumi savas kompetences ietvaros veicina profesionālās izglītības attīstību.

(7) Šā panta noteikumi neattiecas uz valsts aizsardzības jomu.

(8) Šā panta noteikumi par nozaru ekspertu padomju kompetenci piemērojami tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar normatīvajiem aktiem, kas reglamentē Valsts policijas, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta un Valsts robežsardzes darbību."

Likuma pārejas noteikumi nosaka, ka līdz 2015.gada 30.novembrim ir jāizstrādā MK kārtību, kādā tiek izveidotas un darbojas nozaru ekspertu padomes un MK kārtību, kādā tiks organizētas un īstenotas darba vidē balstītu mācības. Abi šie MK noteikumi ir ļoti būtiski LDDK un būs nepieciešama LDDK iesaiste darba grupā, kas šos MK noteikumus izstrādās.

Tāpat arī 2015.-2016.gadā plānota arī citu MK noteikumu grozījumu izstrāde, kurus paredz Profesionālās izglītības likuma grozījumi un kur būs nepieciešama LDDK iesaiste.

Informatīvais ziņojums "Par pasākumiem matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības apguves kvalitātes un sagatavoto speciālistu piedāvājuma paaugstināšanā"

2015.gada 2.jūnija MK sēdē tika saskaņots šis informatīvais ziņojums, kura izstrāde tika uzsākta jau 2014.gada vasarā, iesaistot arī LDDK un nozaru asociācijas.

Informatīvajā ziņojumā iekļauti IZM sadarbībā ar izglītībā iesaistītajām ieinteresētajām pusēm plānotie vidējā termiņa rīcības virzieni un pasākumi, kas tiks ieviesti t.sk. ES fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda darbības programmu "Izaugsme un nodarbinātība" SAM ietvaros, piesaistot ESF un Eiropas Reģionālās attīstības fonda investīcijas. Rīcības virzieni un pasākumi tiek plānoti, lai nodrošinātu eksakto un dabaszinātņu priekšmetu apguves (matemātikas, dabaszinātņu un inženiertehniskās izglītības) kvalitātes paaugstināšanu pamatzglītībā un vispārējā vidējā izglītībā, panāktu izglītojamo skaita proporcijas maiņu vispārējā vidējā izglītībā par labu vidējai profesionālajai izglītībai un veicinātu sagatavoto speciālistu piedāvājuma palielināšanos. Lai nodrošinātu speciālistu sagatavošanu darba tirgus prasībām atbilstošā vidē, tiek plānots modernizēt profesionālo izglītības iestāžu infrastruktūru, infrastruktūru koledžās, kuras īsteno STEM pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas un profesionālās vidējās izglītības programmas, kā arī infrastruktūru augstskolās, kas īsteno STEM, t.sk. medicīnas un radošas industrijas, studiju programmas.

Informatīvo ziņojumu LDDK saskaņoja jau 2015.gada augustā un atbalstīja arī izskatīšanas brīdī 2015.gada jūnijā.

Konceptuālais ziņojums „Jauna augstākās izglītības finansēšanas modeļa ieviešana Latvijā”

2015.gada 9.jūnijā MK izskatīja un atbalstīja IZM sagatavoto konceptuālo ziņojumu „Jauna augstākās izglītības finansēšanas modeļa ieviešana Latvijā” (IZM, 2015), kas valdībā tika vairākkārt atlikts, jo augstskolām bija būtiskas iebildes par IZM piedāvātajiem priekšlikumiem augstskolu finansēšanas modeļa maiņu. Valdība uzdeva IZM līdz 2015. gada 1. jūlijam sagatavot grozījumus atbilstošajos Ministru kabineta noteikumos, nosakot līdzekļu piešķiršanas kārtību. Līdzekļi finansēšanai piešķirami līdz 2015. gada 1. oktobrim.

Jaunais modelis sakārto augstākās izglītības finansēšanas sistēmu un ir balstīts uz trīs pīlāriem – finansējums studiju nodrošināšanai, finansējums par sasniegtajiem rezultātiem, un attīstības finansējums.

Reforma paredz pirmo pīlāru, studiju nodrošinājuma finansējumu, saistīt ar Latvijas tautsaimniecības attīstības un darba tirgus vajadzībām. IZM plāno aktualizēt arī studiju vietas izmaksu aprēķina metodiku un studiju izmaksu koeficientus. Augstākās izglītības institūcijām būs jāievieš rezultātu pārvaldība un rezultātos balstīta personāla atalgojuma sistēma.

Otrais pīlārs, snieguma finansējums, tiks piešķirts institūcijām, kuras vislabāk iesaistījušas pētniecībā studentus un jaunos zinātniekus, veiksmīgi sadarbojušās

starptautiski un ar uzņēmējiem. Šogad otrajam pīlāram paredzēts finansējums 5,5 miljonu eiro apmērā, 2016. un 2017. gadā pa 6,5 miljoniem eiro katru gadu. Finansējums tiks piešķirts IZM, Kultūras, Veselības un Zemkopības ministriju padotībā esošajām augstākās izglītības institūcijām.

Trešais pīlārs, attīstības finansējums, tiks piešķirts augstskolu un mācību procesa modernizācijai. Sākot no šī gada tam paredzēts specifiskais atbalsts Eiropas Savienības Kohēzijas politikas fondu 2014. – 2020. gada plānošanas perioda darbības programmā „Izaugsme un nodarbinātība”.

Jaunajā finansēšanas kārtībā ir iestrādāti kvalitāti motivējoši mehānismi, kas veicinās pāreju uz finansējumu atbilstoši rezultātam – par sniegumu pētniecības un studiju procesa integrācijā, kā arī sniegs papildus studiju finansējumu inovatīvām, tautsaimniecības attīstības vajadzībām atbilstošām programmām un izglītības pieejai reģionos.

Jaunais finansēšanas modelis neattiecas uz Latvijas Nacionālo aizsardzības akadēmiju, ko finansē no Aizsardzības ministrijai piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem. Modelis neattiecas arī uz lekšlietu ministrijas sistēmas izglītības iestādēm – koledžām. (Laikraksts "Izglītība un kultūra", 2015)

LDDK jauno atbalsta augstākās izglītības finansēšanas modeli, jo tas paredz finansējuma daļas piešķiršanu, balstoties uz rezultatīvajiem rādītājiem, kā arī efektīvāku finansējuma izlietojumu, motivējot augstskolas attīstīt savu stratēģisko specializāciju. Nepieciešams sekot līdzi saistīto MK noteikumu grozījumu izstrādē, lai finansējuma pārdales dēļ neciestu Rīgas augstskolas, kā arī lai rezultatīvajos rādītājos tiktu ņemti vērā ar darba tirgu saistītie augstskolu rādītāji, piemēram, absolventu nodarbinātība, veiksmīga sadarbība ar darba devējiem.

Ministru kabineta noteikumu projekts “Kārtība, kādā akreditē izglītības iestādes, eksaminācijas centrus un citas institūcijas, vispārējās un profesionālās izglītības programmas un novērtē valsts un pašvaldību izglītības iestāžu vadītāju profesionālo darbību”

IKVD izstrādātais MK noteikumu projekts predz EQAVET kritēriju ieviešanu profesionālās izglītības akreditācijā Latvijā, kas ir atbalstāms mērķis, attiecīgi LDDK šo noteikumu projektu saskaņoja, vienlaikus lūdzot nodrošināt precīzu EQAVET kritēriju tulkojumu un integrāciju Latvijas normatīvajā regulējumā. Piemēram, noteikumu projekta 73.4.apakšpunktā aprakstītais indikators ir “profesionālo izglītību ieguvušie”, taču ekvivalents EQAVET kritērijs ir “Completion rate in VET programmes: Number of persons having successfully completed/abandoned VET programmes, according to the type of programme and the individual criteria”, kas apraksta profesionālo izglītību sekmīgi pabeigušo skaitu jeb pabeigušo skaita attiecību pret nepabeigušo skaitu. (LDDK, 2015)

Praktiskās pētniecības atbalsta sākotnējais novērtējums

Attiecībā šo novērtējumu, LDDK pauda iebildumu, ka publiskais finansējums tiktu piešķirts praktisko pētījumu īstenošanai, pieļaujot, ka RIS3 jomām atbilstošās, lielākās nozaru darba devēju apvienības nebūtu informētas par praktisko pētījumu tēmām un ka iespējamie pētījumu rezultātu lietotāji nebūtu informēti vai iesaistīti pētījuma īstenošanā. Novērtējumā bija noteikts praktisko pētījumu atbalsta ieviešanas

nosacījums, ka projektu atlasē jāpievieno “komersanta vai komersantu koleģiālas institūcijas atzinums, kas pamato plānotā pētījuma nozīmību attiecīgās nozares vai komersanta attīstībai”. Tas pieļauj situāciju, ka attiecīgai RIS3 jomai atbilstošā lielākā nozares darba devēju apvienība var nebūt informēta par plānoto praktisko pētījumu. Tāpat arī novērtējumā bija noteikts, ka “projekti var tikt īstenoti sadarbībā ar citu zinātnisko institūciju vai komersantu”, un komersantu piesaiste sniedz priekšroku pētījumu izvērtēšanā, kas negarantē komersantu informētību un iesaisti. Attiecīgi LDDK rosināja, ka:

- 1) praktiskā pētījuma projekta iesniegumam jāpievieno vismaz attiecīgajai RIS3 jomai atbilstošās lielākās nozares darba devēju apvienības atzinums par pētījuma tēmu;
- 2) projekta iesniegumā jāapraksta praktiskā pētījuma iespējamais pielietojums tautsaimniecībā, minot iespējamās pētījuma rezultātu izmantotājus. Minētu komersantu gadījumā jānodrošina, ka tie ir informēti vai iesaistīti pētījuma īstenošanā.

Tāpat arī LDDK iebilda, ka tiek ierobežota komersantu dalība praktisko pētījumu īstenošanā, balstoties uz komersantu līdzšinējiem ieguldījumiem P&A, jo novērtējumā bija noteikts praktisko pētījumu atbalsta ieviešanas nosacījums, ka “sadarbības projekta īstenošanā var iesaistīties komersants, kam ir pierādāmi līdzšinējie izdevumi pētniecības un attīstības projektiem (2% no apgrozījuma tiek novirzīti P&A projektiem) un kapacitāte (infrastruktūra un cilvēkresursi) attiecīgās pētījuma daļas īstenošanai”. Līdzšinējie komersanta ieguldījumi P&A neliecina par komersantu pašreizējo kapacitāti un ieinteresētību nodrošināt kvalitatīvu dalību pētījumu īstenošanā, kā arī neveicina lielāka komersantu skaita dalību P&A. Attiecīgi LDDK ierosināja, ka projekta īstenošanā iesaistīto komersantu atbilstība tiek vērtēta, ņemot vērā to pašreizējo kapacitāti attiecīgās pētījuma daļas īstenošanā, nevis līdzšinējos ieguldījumus P&A. (LDDK, 2015)

Vēl nav pieejama informācija par tālāko novērtējuma saskaņošanas procesu.

Ministru kabineta noteikumu projektu „Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi” (VSS-361)

Pašreizējie noteikumi tika pārskatīti, ņemot vērā IZM īstenoto augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas reformu, kas paredz izveidot augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas aģentūru iekš AIC. LDDK ir paudusi atbalstu šai reformai, vienlaikus izsakot ieinteresētību būt iesaistītai jaunās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas pārvaldībā, kas ir ņemts vērā.

Savā atzinumā (LDDK, 2015) par noteikumu projektu LDDK izteica iebildumu par pārāk detalizētu akreditācijas procesa regulēšanu MK noteikumos, noteikumu projekta pielikumā iekļaujot ne tikai akreditācijas kritērijus, bet arī ekspertu veidlapas, turklāt tās saturiski daudzās kritērijos nesakrīt ar nosaktajiem kritērijiem. LDDK iebildums netika ņemts vērā, jo ir paredzēts, ka tiks īstenots padziļināts darbs pie kritēriju uzlabošanas un veidlapu pilnveides, ko veiks AIC ar ESF atbalstu. Ņemot vērā šo informāciju, LDDK noteikumu projektu saskaņoja.

Vienlaikus nepieciešams turpināt LDDK iesaisti augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pilnveidē, tostarp tās metodikas pilnveidē, tostarp šajā procesā iesaistot darba devējus, kas ir piedalījušies augstskolu un studiju virzienu akreditācijā kā vērtēšanas eksperti.

Ministru kabineta noteikumu projekts „Studiju programmu licencēšanas noteikumi” (VSS-359)

Pašreizējie noteikumi tika pārskatīti, ņemot vērā IZM īstenoto augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas reformu, kas paredz izveidot augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas aģentūru iekš AIC. Savā atzinumā LDDK aicināja IZM “no 11.panta izņemot vārdus “Latvijas Darba devēju konfederāciju”, jo augstskolu vai koledžu jaunu studiju virzienu atbilstības vērtēšana valsts attīstības prioritātēm nav LDDK kompetencē”. (LDDK, 2015)

Noteikumu projekta 11.pants nosaka, ka jauna studiju virziena attvēšana gadījumā “Izglītības un zinātnes ministrija lūdz Ekonomikas ministriju, Pārresoru koordinācijas centru, Augstākās izglītības padomi, Latvijas Darba devēju konfederāciju un to ministriju, kuras kompetencei atbilst atveramais studiju virziens, pamatojoties uz Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, Nacionālo attīstības plānu un citiem attīstības plānošanas dokumentiem, sniegt viedokli par augstskolas vai koledžas jaunā studiju virziena atbilstību valsts attīstības prioritātēm. Izglītības un zinātnes ministrija, pamatojoties uz Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, Nacionālo attīstības plānu un citiem attīstības plānošanas dokumentiem, sniedz viedokli par augstskolas vai koledžas jaunā studiju virziena atbilstību valsts attīstības prioritātēm.”

Tomēr šis aicinājums netika ņemts vērā. Ņemot vērā, ka plānotās turpmākās augstākās izglītības licencēšanas un akreditācijas sistēmas attīstības dēļ plānoti arī turpmāki noteikumu grozījumi, LDDK nepieciešams tiem sekot līdzī un aktualizēt šo jautājumu atkārtoti.

Par Ministru kabineta noteikumu projektu "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.2. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt profesionālās izglītības atbilstību Eiropas kvalifikācijas ietvarstruktūrai" īstenošanas noteikumi")

Šie MK noteikumi paredz ESF atbalstu aktivitāšu īstenošanai, kas paredz profesionālās izglītības satura reformas pabeigtību, turpinot veiksmīgie iesākto ESF projektu “Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana”, kuru īstenoja VIAA sadarbībā ar LDDK un citiem sadarbības partneriem un kura ietvaros tika izveidotas 12 NEP. LDDK piedalījās SAM 8.5.2. un šo noteikumu projekta izstrādes darba grupā un atbalstīja noteikumu projektu bez iebildumiem.

Jaunatnes politikas pamatnostādņu projekts 2015.-2020.gadam (VSS-593)

Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2015. - 2020.gadam (turpmāk – Pamatnostādnes) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments turpmākajiem 6 gadiem, kura mērķis ir jauniešu dzīves kvalitātes uzlabošana, panākot saskaņotas jaunatnes politikas īstenošanu un tās koordināciju visos līmeņos, identificējot prioritāros rīcības virzienus un politikas rezultātus. Pamatnostādņēs ir noteikti jaunatnes politikas pamatprincipi, vērtības, būtiskākie izaicinājumi, identificēti rīcības virzieni, galvenie uzdevumi un sasniedzamie rezultāti nākamajiem gadiem. Īstenojot Pamatnostādņu principus, tiks veicinātas sekojošas jauniešu attieksmju veidošana un nostiprināšana:

- 1) attieksme pret vidi: lojalitāte, pienākuma apziņa, aktīva, ieinteresēta, sargājoša.
- 2) attieksme pret līdzcilvēkiem:

- vienlīdzība, cieņpilna izturēšanās un tolerance pret atšķirīgo jeb nediskriminējoša attieksme;
  - spēja ierobežot savas brīvības izpausmes, lai nepārkāptu otra tiesības.
- 3) attieksme pret sevi:
- vispusīga attīstība (garīga, intelektuāla, emocionāla);
  - veselīgs dzīvesveids). (IZM, 2015)

Pamatnostādņu projektu LDDK atbalstīja bez iebildumiem, vienlaikus paužot šādus komentārus:

- "Atbalstām pamatnostādņu projektā aprakstīto jaunatnes politikas uzdevumu – "nodrošināt jauniešiem efektīvu pāreju no bērna uz pieaugušā statusu, paredzot atbilstošas aktivitātes jaunieša personības attīstībai, attīstot pakalpojumus un aktivitātes, lai veicinātu jauniešu pilnvērtīgu iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū", uzsvērto mērķi stiprināt jauniešu uzņēmību, kā arī uzdevumus jauniešu nodarbinātības un uzņēmējdarbības stiprināšanai.
- LDDK atbalsta pamatnostādņu uzdevumus "3.6.2. Informēt jauniešus par darba tiesībām un darba drošību", "4.2.1. Īstenot informatīvos pasākumus jauniešiem par pieejamiem finanšu instrumentiem nodarbinātības veicināšanai un uzņēmējdarbības uzsākšanai" un "4.3.1.Sadarbībā ar sociālajiem partneriem īstenoti skaidrojoši pasākumi darba devējiem par jauniešu nodarbinātību un kvalitatīvas prakses nozīmi", kuros paredzēta LDDK iesaiste, un informē, ka ir gatava šo uzdevumu sasniegšanu atbalstīt savas kapacitātes ietvaros.
- Aicina uzdevumu "3.2.3.Izveidot vienotu jaunatnes brīvprātīgā darba uzskaites un atzīšanas sistēmu Latvijā" veidot maksimāli vienkārši, neapgrūtinot jauniešu organizācijas ar papildu birokrātiskām prasībām.
- Lūdzam 4.1.uzdevumā precizēt, norādot, ka tas attiecas tikai uz jauniešiem, kas nemācās un nestrādā." (LDDK, 2015)

Attiecīgi pēc turpmāk LDDK būs jānodrošina attiecīgo pasākumu īstenošana savas kapacitātes ietvaros, piemēram, izmantojot uz jauniešu karjeras atbalsta portāla prakse.lv bāzes izstrādāto spēli par darba aizsardzību, kā arī informāciju par profesijām un studiju, prakses un darba iespējām, kā arī LDDK sociālā dialoga un darba tiesību konsultantu reģionos ekspertīzi.

Ministru kabineta noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2000.gada 27.jūnija noteikumos Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu” (VSS-597)

Noteikumu projekts (IZM, 2015) paredz vairākus uzlabojumus eksakto un dabaszinātņu apguves uzlabošanai profesionālajā izglītībā. Piemēram, projektā paredzēts iekļaut dabaszinības vai fiziku vai ķīmiju, kā vispārīzglītojošos mācību priekšmetus. Apmēram 50% PII fiziku vai ķīmiju izglītojamajiem piedāvā kā izvēles mācību priekšmetus, tādēļ tiem tiek atvēlēts nepietiekams stundu skaits (aptuveni 105 stundas). Paralēli tiek mainīts arī izglītošanas jomu procentuālais sadalījums, lai nodrošinātu minētajiem mācību priekšmetiem atbilstošu stundu skaitu. Tāpat arī (saskaņā ar noteikumu projekta anotāciju) "tiek piedāvāts profesijām ar tehniski orientētiem sasniedzamajiem rezultātiem ieviest vispārīzglītojošo priekšmetu tehnisko virzienu, tas nozīmē 33% valodas un komunikatīvās zinības, 45% matemātika, dabas zinības un kultūrizglītība, 22% sociālās zinības un kultūrizglītība, atbilstoši MK noteikumiem Nr.281.Tas nodrošinātu tehnisko zināšanu un prasmju pastiprinātu apguvi, atbilstoši 2014.gada 12.augustā MK sēdē skatītajam (VSS-340 TA-1627) Informatīvajam ziņojumam „Par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijas profesionālās izglītības attīstības kontekstā”."

Šo noteikumu projektu LDDK saskaņoja bez iebildumiem, jo to mērķis saskan ar LDDK pozīcijām attiecībā uz STEM mācību priekšmetu apguves stiprināšanu vidējā izglītībā. Vienlaikus LDDK pauda šādus komentāri, ņemot vērā LDDK biedru – profesionālās izglītības iestāžu intereses:

- "Formulējums "tehniski orientēti sasniedzamie rezultāti" nav neviennozīmīgi saprotams, un tas ļauj profesionālās izglītības iestādēm brīvi interpretēt un pielietot noteikuma projekta 3.pielikuma 3.tabulu, ņemot vērā, piemēram, pieejamos priekšmetu skolotājus. Aicinām apsvērt iespēju noteikt konkrētas kvalifikācijas, kurās būtu piemērojams tehniskais virziens.
- Aicinām paredzēt pārejas periodu profesionālās izglītības iestādēm izmaiņu ieiešanai, un lai 3 un 4 kursa izglītojamajiem būtu iespēja absolvēt pēc šobrīd spēkā esošā profesionālās vidējās izglītības standarta prasībām. Pretējā gadījumā rodas situācija, ka šobrīd īstenojamās profesionālās vidējās izglītības programmas ar mācību ilgumu 4 gadi, kurās izglītojamie apgūst gan vidējo, gan profesionālo izglītību, ir izveidotas saskaņā ar 11.10.2010 IZM iekšējiem noteikumiem Nr. 22 „Profesionālās izglītības programmu izstrādes kārtība” un šobrīd spēkā esošā profesionālās vidējās izglītības standarta prasībām, kur procentuālais vispārīzglītojošo mācību priekšmetu kontaktstundu sadalījums ir 45% - valodas un komunikatīvas zinības, 33% - matemātika, dabas zinības un tehniskās zinības, 22% - sociālās zinības un kultūrizglītība. Ieviešot tehnisko virzienu sākot ar 2015.gada 1.septembri, kur vispārīzglītojošo mācību priekšmetu kontaktstundu sadalījums būs 33%- valodas un komunikatīvas zinības, 45%- matemātika, dabas zinības un tehniskās zinības, 22%- sociālās zinības un kultūrizglītība, izveidosies situācija, kurā 3. kursa izglītojamajiem, kuriem jākārto valsts obligātie centralizētie eksāmeni, pirmos divus gadus matemātika, dabas zinības un tehniskās zinības kontaktstundas sastādīja tikai 33%, nevis 45% un šo starpību sasniegt vienā gadā nebūs iespējams, jo netiks sabalansēta izglītojamo slodze.” (LDDK, 2015)

Karjeras izglītības īstenošanas plānu valsts un pašvaldību vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs 2015.-2020.gadam (VSS-626)

Plāns paredz vairākus rīcības virzienus:

- KI un KAA pakalpojumu pārvaldība un to īstenošanas vadība, lai nodrošinātu karjeras vadības prasmju apguvi izglītojamajiem valsts un pašvaldību dibinātajās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.
- KI un KAA pakalpojumu pārvaldībā, īstenošanas vadībā un īstenošanā iesaistītā personāla kapacitātes un nepieciešamo kompetenču nodrošināšana.
- Pieejas nodrošināšana daudzveidīgiem KAA pasākumiem izglītojamajiem vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.
- Vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu sadarbības paplašināšana ar darba pasauli.
- Jaunu daudzveidīgu informatīvo un metodisko resursu izveide, esošo aktualizēšana un pilnveide.

LDDK piedalījās Plāna izstrādes darba grupā un pauda kritiku, ka pasākumi atspoguļo nepietiekamu sasaisti ar darba tirgu. LDDK uzskata, ka karjeras izglītībai ir divi galvenie mērķi: 1) palīdzēt indivīdam apzināt savas interešu un talantu jomas; 2) izzināt darba un profesiju pasauli, lai varētu pieņemt atbildīgu un informētu lēmumu par savu izglītību un karjeras attīstību nākotnē. Otra mērķa sasniegšanā ir liela nozīme sociālo partneru iesaistei, kas pašreizējā plāna redakcijā ir nepietiekama. Attiecīgi LDDK izteica iebildumu par plāna projektu, rosinot iesaistīt LDDK un LBAS šādu karjeras atbalsta pasākumu īstenošanā:

- 3.rīcības virziena 10.pasākumā (par iespēju nodrošināšanu izglītojamiem iepazīt darba pasauli);
- 3.rīcības virziena 11.pasākumā (par karjeras nedēļu organizēšanu);
- 4.rīcības virziena 12.pasākumā (par metodisko materiālu komplektu izstrādi darba pasaules un profesiju satura izpētei). (LDDK, 2015)

Noteikumu projekta saskaņošanas process vēl nav uzsākts, un LDDK nepieciešams sekot šī jautājuma vizībai arī pēc Projekta beigām.

Ministru kabineta noteikumu projekts „Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.1.specifiskā atbalsta mērķa „Attīstīt kompetenču pieejā balstītu vispārējās izglītības saturu” 8.3.1.1.pasākuma „Kompetenču pieejā balstīta vispārējās izglītības satura aprobācija un ieviešana” īstenošanas noteikumi” (VSS-651)

Saskaņā ar noteikumu projekta (IZM, 2015) anotāciju, “Noteikumu projekts izstrādāts, lai nodrošinātu kompetenču pieejā balstīta vispārējās izglītības satura aprobāciju pirmsskolas izglītības, pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpē un uzsāktu tā īstenošanu, paredzot mācību satura, mācību darba organizācijas modeļu un metodiku, diagnostikas instrumentu, diagnosticējošo darbu un piloteksāmenu satura, mācību un metodisko līdzekļu izstrādi un aprobāciju, kā arī pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi izglītības satura ieviešanai mācību procesā.

Noteikumu projekts nosaka kārtību, kādā īsteno darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.1. specifiskā atbalsta mērķa „Attīstīt kompetenču pieejā balstītu vispārējās izglītības saturu” 8.3.1.1.pasākumu „Kompetenču pieejā balstīta vispārējās izglītības satura aprobācija un ieviešana” (...).

Kompetenču pieeja ir mūsdienu sabiedrības pieprasījumam atbilstoša pieeja, kas mācību procesā paredz bērna (skolēna, jaunieša) gatavošanos dzīvei pastāvīgi mainīgos apstākļos. Izglītošanās procesā iegūtajām kompetencēm ir jānodrošina spēja elastīgi reaģēt uz pārmaiņām un veiksmīgi darboties personīgo un sabiedrības kopējo mērķu sasniegšanai. Kompetenču pieeja ir balstīta uz pamata pieņēmumu, ka radošai dzīvesdarbībai mūsdienu pasaulē būtiska ir indivīda spēja saprast, prognozēt un atbilstoši reaģēt, izmantot savas metakognitīvās prasmes (domāt par domāšanu), būt patstāvīgam (autonomam) savā domāšanā, būt radošam, būt spējīgam kritiski novērtēt savu un citu rīcību un uzņemties atbildību par savu rīcību. Mācību saturu kompetenču pieejā raksturo zināšanu funkcionalitāte, integritāte un lietojums praksē, apkārtējās pasaules skaidrošana, prasmju universālums, radošums, problēmu risināšana u.c. Mācību procesu kompetenču pieejā raksturo darbības (domāšanas, mācīšanās u.c.) paņēmieni apguve, balstīšanās pieredzē un jaunas pieredzes iegūšana, gatavība patstāvīgai tālāku zināšanu ieguvei. Skolēna mācību sasniegumu vērtēšana kompetenču pieejā nozīmē vērtēt indivīda kompetentumu dinamiskā līmeņos dažādos izglītības posmos un pakāpēs. Mācību līdzekļiem kompetenču pieejas nodrošināšanai nepieciešama savstarpēja savietojamība, atvērtība, transformējamība, kas ir nodrošināms ar digitālo formātu.”

Attiecībā uz šo MK noteikumu projektu, LDDK pauda iebildumu par to, ka tajā paredzēta tikai augstākās izglītības iestāžu līdzdalība pedagogu profesionālās kompetences pilnveidē, kaut arī kārtība, kas nosaka pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi (2014.gada 28.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.662 “Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību”), paredz ne tikai augstākās izglītības iestāžu līdzdalību pedagogu profesionālās kompetences pilnveidē.

Priekšlikums bija papildināt potenciālos finansējuma saņēmējus ar izglītības iestādēm, kuras īsteno pedagoga profesionālās kompetences pilnveides programmas.

Tāpat arī LDDK izteica šādus komentārus:

“LDDK uzskata, ka 8.3.1.1.pasākuma ietvaros būtu jāizstrādā mācību programmas un metodiskie līdzekļi ar mērķi ievērojami paaugstināt skolēnu zināšanas un prasmes, kā arī ieinteresētību eksaktajās un dabas zinātnēs, kas vairotu studentu skaitu tajās augstskolās, kas sagatavo inženierus Latvijas tautsaimniecībai.

Tāpat arī norādām, ka pasākuma ietvaros plānots veidot jaunu mācību saturu, taču jaunā satura izstrādē plānots iesaistot līdz šim izglītībā iesaistītos pedagogus un organizācijas. Aicinām apdomāt iespēju pasākuma īstenošanā piesaistīt ārējos ekspertus ar pieredzi kompetenču pieejamā balstīta izglītības satura izstrādē un ieviešanā.

Lai nodrošinātu pasākuma ilgtspēju, tostarp mācību līdzekļu un metodikas pilnveidi un pedagogu profesionālo pilnveidi un sadarbību arī pēc projekta beigām, aicinām apdomāt iespēju projekta ietvaros atbalstīt metodisko centru izveidi, piemēram, attiecībā matemātiku un dabaszinātnēm – uz Latvijas Universitātes Dabaszinātņu un matemātikas izglītības centra bāzes.” (LDDK, 2015)

Noteikumu projekta saskaņošanas process vēl nav uzsākts, un LDDK nepieciešams sekot šī jautājuma vizībai arī pēc Projekta beigām.

Informatīvais ziņojums par darba devēju atbalsta pasākumu iesaistīties darba vidē balstītā izglītības sistēmā fiskālo ietekmi uz valsts budžetu (projekts)

Informatīvais ziņojums un tā protokollēmuma projekts ir izstrādāti, lai informētu par Ekonomikas ministrijas izveidotās darba grupas izvērtējumu par darba devēju atbalsta pasākumu iesaistīties darba vidē balstītu apmācību nodrošināšanā fiskālo ietekmi uz valsts budžetu, kā arī, lai nodrošinātu atbildīgo un iesaistīto institūciju tālāko rīcību, lai izstrādātu nepieciešamo pasākumu kopumu integrētai atbalsta pasākumu ieviešanai darba vidē balstītu apmācību nodrošināšanā iesaistītajiem uzņēmējiem. (EM, 2015) Ziņojums izstrādāts, lai izpildītu MK 2014.gada 21.oktobra sēdes protokollēmuma Nr.57, 49.§ 2.punktā noteikto – ministrijām, sadarbojoties ar sociālajiem partneriem, izvērtēt to atbalsta pasākumu uzņēmējiem fiskālo ietekmi, kurus līdz tam bija izstādājusī darba grupa.

Ziņojumā tiek aplūkoti vairāki motivācijas mehānismi uzņēmumiem:

- 1) uzņēmēju motivācijai iesaistīties DVB mācību īstenošanā ir būtiski piedāvāt iespējami **pievilcīgas atlīdzības shēmas** audzēknim par darbu uzņēmumā. Līdz ar to uzņēmumiem tiek rekomendētas DVB mācību atlīdzības alternatīvas – **alga vai stipendija**:
  - a. uzņēmējiem maksājot DVB mācībās iesaistītajam audzēknim algu, uzņēmējus motivē, ar tiesisko regulējumu **samazinot sociālo nodokli uz noteiktu laika periodu**;
  - b. maksājot DVB mācībās iesaistītajam audzēknim uzņēmuma **stipendiju**, uzņēmējus motivē, **paplašinot ar nodokļiem neapliekamo stipendiju izmaksātāju loku** (saistībā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 8.punktā noteikto). Uzņēmējam pastāv iespēja brīvi variēt ar stipendijas apmēru, ņemot vērā audzēkņa sasniegumus un citus faktoros;
- 2) atvieglota **civiltiesiskā apdrošināšana** uzņēmumiem, kas īsteno DVB apmācības. Uzņēmumiem **tiek segts risks sabojāt iekārtas apmācību laikā**,

tiek atvieglots **birokrātisko procedūru slogs** (it īpaši mazajiem un mikro uzņēmumiem);

- 3) **prakses vadītāju un darbaudzinātāju apmācība** uzņēmumos;
- 4) netiešie motivācijas mehānismi – jaunu darbinieku sagatavošana uzņēmuma vajadzībām, kopējā uzņēmuma kompetences un konkurētspējas pilnveide, uzņēmuma izaugsmes un augstākas peļņas iespējas, piesaistot kompetentus darbiniekus u.c.

Tiek plānoti arī atbalsta mehānismi audzēkņiem:

- 1) transporta un nakšņošanas izdevumu kompensācijas audzēkņim nokļūšanai līdz mācību vietai uzņēmumā un atpakaļ;
- 2) apdrošināšana prakses laikā visām profesijām;
- 3) atbilstoši profesijai tiek nodrošināts nepieciešamais darba apģērbs, piemēram, mēbeļu galdniekiem: kombinezons, trokšņu slāpētāji, aizsargbrilles, cimdi, ēdināšanas pakalpojumu speciālistiem – sanitārās grāmatiņas u.c.

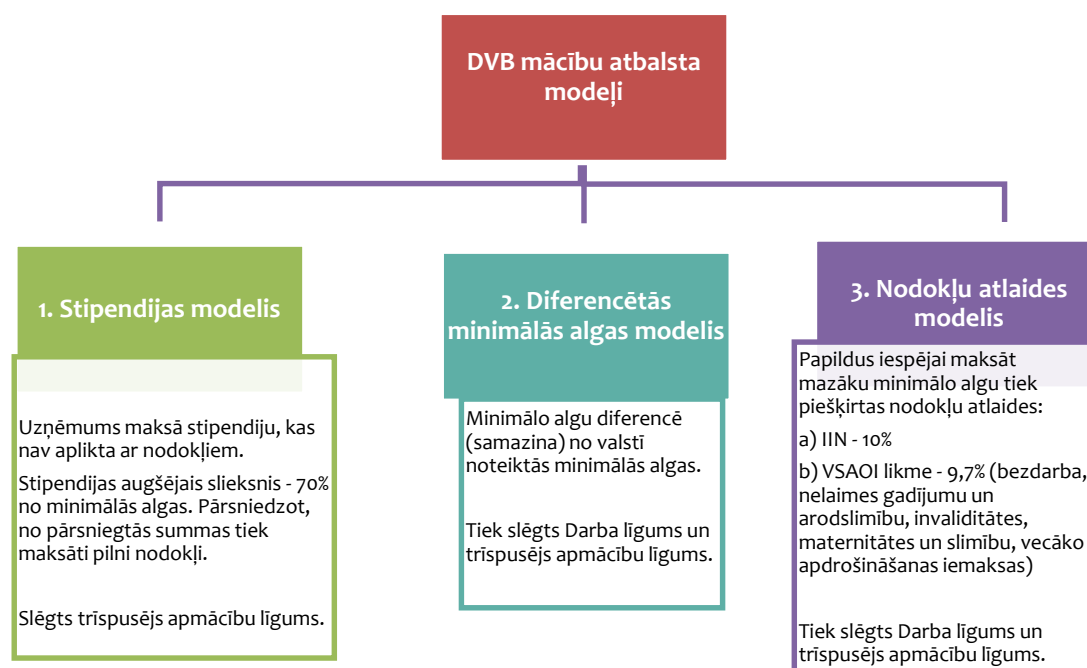
Galvenie šķēršļi uzņēmējiem iesaistīties prakšu un DVB nodrošināšanā saistīti ar izmaksām, kas šo mācību rezultātā rodas uzņēmējiem, kā arī administratīvo slogu. Tāpat arī vēlams, ka uzņēmēji maksā audzēkņiem paši, tādējādi veicinot audzēkņu motivāciju mācīties un labi veikt savus darba pienākumus. Šie secinājumi ir vienoti gan SIA "AC Konsultācijas" veiktā pētījumā (2015), gan LDDK pasūtītā un partnera īstenotā pētījumā par prakšu pieejamību un kvalitāti Latvijā ("Excolo", 2015).

Turklāt pētījumā par prakšu pieejamību un kvalitāti Latvijā ("Excolo", 2015) atklājās vairāki nozīmīgi dati par to, ka bez papildu finanšu atbalsta uzņēmējiem praktiski nebūs iespējams palielināt uzņēmēju skaitu, kas būtu gatavi iesaistīties praktisko mācību nodrošināšanā jauniešiem:

- 44% Latvijas uzņēmēju nekad nav nodrošinājuši prakses vietas (izteikti - pakalpojumu nozares). 42% ir ņēmuši praktikantus pēdējo piecu gadu laikā (izteikti - ražošanas jomā strādājošie), bet vēl 13% - senāk (izteikti - būvniecības nozare).
- Lai gan kopumā 55% Latvijas uzņēmumu ir pieredze prakses vietu nodrošināšanā, nodrošināt prakses vietas tuvākā gada laikā ir ieinteresēti tikai trešā daļa Latvijas uzņēmumu. Jāuzsver - tas ir mazāk, nekā prakses vietas nodrošinājošo uzņēmumu īpatsvars pēdējo 5 gadu laikā (42%). Tas liecina, ka prakšu sistēmā iesaistīties gatavo uzņēmumu skaits kopumā sarūk (to, kuri gatavi iesaistīties, ir mazāk, nekā to, kuri no prakšu sistēmas ir izstājušies vai vēlas izstāties).
- Tie uzņēmumi, kuriem ir pieredze prakses vietu nodrošināšanā, bet kuri nevēlas to turpināt darīt, kā iemeslu visbiežāk min laika trūkumu uzņēmuma darbiniekiem mācīt praktikantus.
- Lai gan katrs desmitais no tiem uzņēmumiem, kuri prakses vietas nekad nav nodrošinājuši, būtu ieinteresēti to darīt tuvākā gada laikā, tādējādi veidojot pieaugumu prakses nodrošināto uzņēmumu skaitā, vienlaikus 40% no tiem uzņēmumiem, kuri ir prakses nodrošinājuši pēdējo piecu gadu laikā, nevēlas to turpināt darīt, tādējādi kopējo prakšu uzņēmumu skaitu tomēr samazinot - attiecīgi, prakses sistēmā iesaistīto uzņēmumu īpatsvara palielināšana ir liels izaicinājums.
- Vidēji viens uzņēmums praksē pēdējo piecu gadu laikā pieņēmis 4,6 audzēkņus. Visbiežāk uzņēmumi vienlaicīgi pieņēmuši praksē 1-3 praktikantus.
- Aptuveni puse jauniešu savu prakses vietu atrod uzreiz (ar radnieku, draugu vai paziņu palīdzību), bet tie, kuri interesējas vairākās vietās, vidēji apzina 10 dažādus uzņēmumus vai iestādes, pirms atrod prakses vietu.

Pašreizējais DVB mācību īstenošanas tiesiskais pamats ir trīspusējs līgums starp izglītības iestādi, audzēkni un konkrēto uzņēmumu (DVB mācību nodrošinātāju). Izmaksājot atlīdzību audzēknim, uzņēmumam būtu jāveido darba tiesiskās attiecības ar audzēkni un jāslēdz darba līgums, kas rada papildus administratīvo slogu uzņēmumam. Šī brīža sistēmā darba devējs DVB mācību laikā audzēknim var gan maksāt atlīdzību par paveikto darbu (slēdzot darba līgumu), gan nemaksāt audzēknim par paveikto, ja to nepieprasa noslēgtais trīspusējais līgums. Trūkst vienotas atlīdzības sistēmas, kas no vienas puses ļautu audzēkņiem ciešāk integrēties darba vidē, saņemot kaut nelielu atlīdzību par paveikto prakses laikā, bet no otras puses neatturētu uzņēmumus iesaistīties DVB mācību sistēmā. (EM, 2015)

EM ziņojumā, balstoties uz SIA "AC Konsultācijas" veikto analīzi, tiek piedāvāti šādi atbalsta pasākumi uzņēmējiem DVB īstenošanā:

1.attēls. Atbalsta mehānismi uzņēmējiem DVB īstenošanai

Pētnieki aprēķināja, ka visvairāk audzēkņu DVB varētu iesaitīt pie stipendiju atbalsta modeļa ieviešanas – sasniedzot aptuveni 10,4 tūkstošus 2030.gadā, kas ir 30% no kopējā PII audzēkņu skaita tajā laikā. Nodokļu atlaides modeļa gadījumā sasniegtais īpatsvars 2030.gadā varētu būt 23,7%, bet diferencētās minimālās algas modelī - 17,9%.

Attiecībā uz atbalsta modeļu fiskālo ietekmi, pētnieki aprēķinājuši, ka "visu atbalsta modeļu ieviešana gan vidējā, gan ilgtermiņā rada pozitīvu efektu uz valsts budžetu, kas galvenokārt saistīts ar DVB mācību absolventu augstāku nodarbinātību un ienākumiem darba tirgū, kas pozitīvi ietekmē valsts speciālo budžetu un pašvaldību budžetu lielāku darbaspēka nodokļu ieņēmumu veidā. Vidējā termiņā caurmērā lielāki ieņēmumi valsts budžetā paredzami ieviešot diferencētās minimālās algas modeli, tā kā tas paredz minimālā apliekamā ienākuma ieviešanu audzēkņiem (puse no minimālās algas) jau DVB mācību laikā". **Tomēr raugoties ilgtermiņā, ņemot vērā lielāku DVB mācību absolventu skaitu, ieguvumi budžetā ir būtiski lielāki, ieviešot stipendijas modeli.** Savukārt finansiālā ietekme uz darba devējiem pie

stipendiju modeļa ir visaugstākā, jo “tiek pilnība īstenota izglītības politika un sasniegts augstākais audzēkņu skaits DVB apmācībās no visiem trijiem atbalsta modeļiem”. Vērtējot kopējo ietekmi, “No visiem atbalsta modeļiem **visaugstākā kopējā atdeve paredzama ieviešot stipendiju atbalsta modeli**, kas kopumā līdz 2030.gadam radītu papildus neto ienākumus ekonomikā 269,2 milj. eiro apmērā, tādējādi uz vienu valsts izdoto eiro (ņemot vērā visus valsts izdevumus) paredzama tīrā atdeve gandrīz 21 eiro”. Turklāt pie stipendiju modeļa paredzams visaugstākais DVB iesaistītais audzēkņu skaits, kas ir izglītības politikas mērķis.

LDDK piedalījās gan šī ziņojuma izstrādes darba grupā, ko vadīja EM, gan sadarbojās ar SIA “AC Konsultācijas” pētījuma tapšanas gaitā, un atbalsta ziņojumā izteiktos secinājumus un priekšlikumus.

Ministru kabineta protokollēmums, kas tiks skatīts MK kopā ar informatīvo ziņojumu, dots uzdevums:

“Izglītības un zinātnes ministrijai, sadarbībā ar Finanšu ministriju, Ekonomikas ministriju, Labklājības ministriju un sociālajiem partneriem, līdz 2015.gada 30.decembrim izstrādāt nepieciešamo pasākumu kopumu integrētai atbalsta pasākumu ieviešanai darba vidē balstītu apmācību nodrošināšanā iesaistītajiem darba devējiem, par pamatu ņemot stipendiju modeļa elementus, paredzot arī atbalsta pasākumu ieviešanu darba vidē balstītās mācībās iesaistītajiem audzēkņiem. Izvērtēt iespēju daļu no atbalsta pasākumu izdevumiem segt no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem.”.

Šis uzdevums dod iespēju turpināt diskusiju par atbalstu uzņēmējiem, kas ir iesaistīti DVB, neskatoties uz šā brīža nelabvēlīgo attieksmi pret attiecīgo pasākumu ieviešanu no FM un LM puses. Ņemot vērā, ka līdz noteiktajam termiņam plānots aprakstīt arī ESF atbalsta pasākumus praksē un DVB, būs iespējams integrēt informatīvajā ziņojumā ietvertos priekšlikumus ar ESF atbalsta pasākumiem. Sociālie partneri šajā procesā būs iesaistīti. Ņemot vērā, ka LDDK būs iesaistīts ESF atbalsta pasākumu ieviešanā praksē un DVB, LDDK pie šī jautājuma būs jāturpina darbs.

BusinessEurope pozīcija par ES iniciatīvu “Eiropas Mācekļības aliance”

Darba devējus pārstāvošā organizācija Eiropā, ES sociālais partneris BusinessEurope 2015.gada maijā – jūnijā izstrādāja pozīciju par ES iniciatīvu “The European Alliance for Apprenticeships” (ES Mācekļības aliance), paužot tai atbalstu kā veiksmīgai iniciatīvai mācekļības popularizēšanas un labās prakses piemēru apkopošanas un publicēšanas ziņā. Vienlaikus BusinessEurope izteica komentārus tās uzlabošanai, piemēram, ka ar mācekļības un prakšu popularizēšanas pasākumiem nav pietiekami, lai palielinātu mācekļības pieejamību un darba devēju iesaisti tajā, un vienīgais veids, kā veicināt mācekļības pieejamību, ir veidot tādu regulējumu, lai darba devējiem iesaistīties būtu izdevīgi. Lai to nodrošinātu, darba devējiem sistēmas izstrādē un ieviešanā ir jāieņem “šofera loma”, tāpat arī nepieciešams izpētīt prakšu un mācekļības ieviešanas potenciālu jaunos sektoros, kur tās nav bijušas izplatītas. Piemēram, IKT jomā iespējamas “elektroniskās prakses. Līdzīgu projektu īsteno portāls prakse.lv ar LDDK atbalstu – virtuālās prakses, kas ļauj jauniešiem iepazīt reālas darba vietas un dažādas profesijas ar portāla palīdzību, vienlaikus informējot attiecīgos darba devējus par saviem sasniegumiem virtuālās prakses laikā. Tāpat arī BusinessEurope aicina stiprināt karjeras un tālākās izglītības iespējas pēc mācekļības, kas ir būtisks priekšnosacījums profesionālās izglītības pievilcībai jauniešu un vecāku acīs. Tostarp tiek aicināts veicināt prakšu un mācekļības pieejamību augstākajā izglītībā.

Pozīcijā ir aprakstīta vairāku valstu labā prakse, tostarp arī pēc LDDK ierosinājuma – Latvijas piemers:

- Anglijā: mācekļības sistēmā tiek īstenota reforma ar mērķi to padarīt vienkāršāku, lai uzlabotu darba devēju finansiālo konkurētspēju un lielākas pilnvaras piešķirt darba devējiem. Jaunā pieeja tiek ieviesta ar plotprojektu palīdzību, kopumā iesaistot vairāk kā 1000 darba devējus vairāk kā 100 nozarēs. Tika publicēti 120 jauni mācekļības standarti, kas palīdz nodrošināt mācekļības kvalitāti. Tomēr kopējais mācekļu skaits joprojām sastāda vien 2% no kopējā profesionālajā izglītībā iesaistīto jauniešu skaita.
- Īrijā: Īrijas valdība ir izveidojusi mācekļības padomi, kuras uzdevums ir palielināt uzņēmumu iniciētas mācekļības vietas. Padome izsludināja atbalsta konkursu, kurā ir pieteikušies vairāk darba devēju un profesionālās izglītības iestāžu konsorciju nekā plānots.
- Slovākijā: šobrīd notiek diskusijas par duālās profesionālās izglītības sistēmas ieviešanu, kas nodrošinātu, ka 50% no mācību laka tiktu pavadīts uzņēmumā.
- Spānijā: Nesenie likuma grozījumi ieviesa duālo profesionālo izglītību. Turpinās darbs, lai profesionālo izglītību tuvinātu darba tirgus prasībām.

3. Secinājumi un rekomendācijas

Aktuālākie jautājumi darba devējiem no 2015.gada marta līdz 2015.gada jūnijam izglītībā bija saistīti ar profesionālās izglītības reformām un augstākās izglītības finansēšanas un kvalitātes nodrošināšanas reformām. Pēc vairāku gadu ilga darba grozījumu izstrādē un saskaņošanā, Saeima 2015.gada 23.aprīlī galīgajā lasījumā pieņēma grozījumus Profesionālās izglītības likumā, kas ieviesa būtiskākos profesionālās izglītības satura reformas elementus profesionālās izglītības regulējumā, tostarp nostiprināja Nozaru ekspertu padomju statusu. LDDK tika deleģētas nozīmīga valsts funkcija – nozaru ekspertu padomju koordinēšana, kas nozīmē pastiprinātu darba devēju līdzdalību un līdzatbildību profesionālās izglītības un darba tirgus tuvināšanā. Jāturpina darbs pie saistīto MK noteikumu izstrādes, kurus paredz Profesionālās izglītības likuma grozījumi, tostarp par darba vidē balstītu mācību organizēšanu un nozaru ekspertu padomju izveidi un darbību.

Viens no būtiskākajiem potiskajiem jautājumiem LDDK ir atbalsta pasākumu izstrāde darba devējiem iesaistīties darba vidē balstītā izglītības sistēmā. Šis jautājums ir pretrunīgi vērtēts un, neveicot papildu skaidrojošo darbu, kā arī atbalsta pasākumu plānošanu, iespējama atbalsta pasākumu ieviešanas tālāka atlikšana vai noraidīšana, kas savukārt ierobežos darba devēju iesaisti prakšu un darba vidē balstītu mācību iespēju nodrošināšanā.

Kā redzams no ziņojuma normatīvo aktu darbības, daudzi normatīvo aktu grozījumi paredz turpmāku darbu un darba devēju iesaisti arī pēc Projekta beigām. Rekomendēju turpmākajā LDDK darbā izmantot šo ziņojumu, lai iegūtu informāciju par līdz šim paustām LDDK pozīcijām, normatīvo aktu izmaiņu statusu, kā arī turpmāk veicamajiem darbiem, lai aizstāvētu darba devēju pozīciju un tuvinātu izglītību darba tirgus prasībām.

4. Izmantoto avotu saraksts

- "Excolo Latvia", SIA. (2015). Pētījums par prakšu pieejamību un kvalitāti Latvijā. Ielādēts no <http://www.liddk.lv/notikums/praksu-pieejamiba-un-kvalitate-latvija/>
- EM. (2015). Informatīvais ziņojums par darba devēju atbalsta pasākumu iesaistīties darba vidē balstītā izglītības sistēmā fiskālo ietekmi uz valsts budžetu (projekts). Rīga.
- IZM. (2015. gada jūnijs). 8.3.1.1.pasākuma īstenošanas noteikumi (VSS-651). Rīga.
- IZM. (2015). Grozījumi noteikumos par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu" (VSS-597). Rīga.
- IZM. (2015). Jaunatnes politikas pamatnostādņu projekts 2015.-2020.gadam (VSS-593). Rīga.
- IZM. (2015. gada 09. 06). *Konceptuāls ziņojums "Jauna augstākās izglītības finansēšanas modeļa ieviešana Latvijā"*. Ielādēts no <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40335458&mode=mk&date=2015-05-19>
- "AC Konsultācijas", SIA. (2015). Pētījums „Par darba devēju motivāciju iesaistīties darba vidē balstītu mācību īstenošanā”. Rīga.
- Laikraksts "Izglītība un kultūra". (2015. gada 09. 06). Ielādēts no <http://www.izglitiba-kultura.lv/zinas/valdiba-atbalsta-novilcinato-zinojumu-par-augstskolu-finansesanas-modela-mainu>
- LDDK. (2015. gada 19. 06). Atzinums par Karjeras attīstības atbalsta plānu (VSS-626). Rīga.
- LDDK. (2015. gada 15. 05). Atzinums par Ministru kabineta noteikumu projektu „Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi” (VSS-361). Rīga.
- LDDK. (2015. gada 20. 05). Atzinums par Ministru kabineta noteikumu projektu „Studiju programmu licencēšanas noteikumi” (VSS-359). Rīga.
- LDDK. (2015. gada 27. 04). Atzinums par noteikumu projektu "Kārtība, kādā akreditē izglītības iestādes, eksaminācijas centrus un citas institūcijas, vispārējās un profesionālās izglītības programmas (...)". Rīga.
- LDDK. (2015. gada 17. 06). Atzinums par noteikumu projektu par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu” (VSS-597). Rīga.
- LDDK. (2015. gada 12. 05). Atzinums par praktiskās pētniecības atbalsta sākotnējo novērtējumu. Rīga.
- LDDK. (2015. gada 26. 06). Atzinums par VSS-651 (8.3.1.1.pasākuma īstenošanas noteikumiem). Rīga.
- LDDK. (2015. gada 15. 06). LDDK atzinums par Jaunatnes politikas pamatnostādņu projektu 2015.-2020.gadam (VSS-593). Rīga.
- Saeima. (2015). www.saeima.lv. Ielādēts no <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/23362-saeima-galigaja-lasijuma-pienem-grozijumus-profionalas-izglitibas-likuma>

Interneta vietnes:

www.izm.lv

<http://www.izglitiba-kultura.lv/>

www.lddk.lv

www.likumi.lv

www.saeima.lv

www.mk.gov.lv